

KANCELARIA SENATU

BIURO KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ

BKS/DPK/134/28923/14 WW
BKS/DPK/134/28917/14 WW
BKS/DPK/134/28956/14 WW

Warszawa, dnia 12 lutego 2014 r.

Nr: 28923	Data wpływu 20 września oraz 3 i 16 października 2013 r.
Nr: 28917	
Nr: 28956	Data sporządzenia informacji o petycji 6 lutego 2014 r.

ŚWIADCZENIA OPIEKUŃCZE

TEMAT

**PRAWO DO ŚWIADCZENIA PIELEGNACYJNEGO
DLA OPIEKUNÓW OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH**

WNOSZĄCY PETYCJE: petycja zbiorowa

1. Iwona O. i Roman H.,
2. Anna L. oraz 247 osób popierających petycję,
3. Anna S. M. oraz 14 osób popierających petycję,
4. Pisma popierające petycję (8 pism) skierowane do Senatu i Kancelarii Senatu.

PRZEDMIOT PETYCJI:

Podjąć inicjatywę ustawodawczą w celu ustalenia prawa do świadczenia opiekuńczego w związku z podjęciem opieki nad osobą niepełnosprawną bez względu na wiek osoby niepełnosprawnej i czas powstania niepełnosprawności oraz przywrócenie praw nabytych do świadczenia pielęgnacyjnego opiekunom osób niepełnosprawnych, których zostali pozbawieni po 30 czerwca 2013 r.

Autorzy petycji postulują wprowadzenie w ustawie z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych następujących zmian:

1. w art. 2 pkt 2 z katalogu świadczeń rodzinnych wykreślenie „*specjalnego zasiłku opiekuńczego*”,

2. w art. 3 (zawierającym słownik pojęć używanych w ustawie) wykreślenie w pkt 16 (definiującym pojęcie rodziny) wyrazów „*lub specjalny zasiłek opiekuńczy*”,

3. uchylenie całego art. 16a zawierającego definicję, zakres podmiotowy i przedmiotowy specjalnego zasiłku opiekuńczego,

4. przebudowanie art. 17 określającego zakres podmiotowy i przedmiotowy świadczenia pielęgnacyjnego poprzez:

- dodanie w ust. 1 (określającym zakres podmiotowy świadczenia) nowego pkt 5 w brzmieniu „*małżonce lub małżonkowi*”,

- uchylenie ust. 1a i 1b,

- ust. 1a precyzuje warunki do przyznania świadczenia innym osobom (niż spokrewnione w pierwszym stopniu z podopiecznym), na których zgodnie z prawem rodzinnym ciąży obowiązek alimentacyjny, z wyjątkiem osób o znacznym stopniu niepełnosprawności,
- ust. 1b określa kryteria wieku, w którym powstała niepełnosprawność u podopiecznego,

- wykreślenie z ust. 5 pkt 1 lit. b) postanowienia o wyłączeniu z prawa do świadczenia pielęgnacyjnego opiekuna, który ma ustalone prawo do „*specjalnego zasiłku opiekuńczego*”,

- uchylenie w ust. 5 pkt 2 lit. a) regulacji o wyłączeniu z prawa do świadczenia pielęgnacyjnego podopiecznego, który pozostaje w związku małżeńskim, chyba, że jego

współmałżonek legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności,

- wykreślenie z ust. 5 pkt 4 stanowiącego o wyłączeniu z prawa do świadczenia pielęgnacyjnego członka rodziny opiekuna, który ma ustalone prawo do „specjalnego zasiłku opiekuńczego lub świadczenia pielęgnacyjnego”.

5. dodanie w art. 23 nowego ustępu 2a o treści „*Prawo do świadczenia pielęgnacyjnego, wobec osób określonych w art. 24 ust. 2b, ustala z urzędu wójt, burmistrz lub prezydent miasta właściwy ze względu na miejsce zamieszkania osoby określonej w art. 24 ust. 2b*”.

Autorzy petycji proponują odniesienie do ust. 2b art. 24, który nie istnieje w ustawie.

W art. 23 ust. 1 uregulowano zasady ustalania prawa do świadczeń rodzinnych oraz ich wypłaty, która następuje na wniosek osób uprawnionych wymienionych w tym przepisie; w ust. 2 wskazano, że „wniosek składa się w urzędzie gminy lub miasta właściwym ze względu na miejsce zamieszkania osoby, o której mowa w ust. 1”.

6. uchylenie w art. 23 ust. 4e, 4f i 4g,

- ust. 4e dotyczy przeprowadzania rodzinnego wywiadu środowiskowego, w celu weryfikacji okoliczności dotyczących spełniania warunków do otrzymania specjalnego zasiłku opiekuńczego,
- ust. 4f reguluje kwestie okresów, w jakich przeprowadza się aktualizację wywiadu rodzinnego,
- ust. 4g ma zastosowanie wtedy, gdy organ właściwy upoważnił do prowadzenia postępowania w sprawie świadczeń rodzinnych kierownika ośrodka pomocy społecznej lub innej jednostki organizacyjnej gminy.

7. dodanie w art. 24 nowego ustępu 2b o treści „*W przypadku osób, którym na mocy art. 11 ust. 3 ustawy z 7 grudnia 2012 r. o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz niektórych innych ustaw wygaszono z mocy prawa decyzje przyznające prawo do świadczenia pielęgnacyjnego, prawo do tego świadczenia ustala się począwszy od 1 lipca 2013 r.*”

Artykuł 24 stanowi o prawie do świadczeń rodzinnych.

8. wykreślenie z art. 27 ust. 4 wyrazów „*lub specjalnego zasiłku opiekuńczego*”,

Art. 27 ust. 4 stanowi, że w razie zbiegu uprawnień do świadczenia pielęgnacyjnego lub specjalnego zasiłku opiekuńczego przysługującego więcej niż jednemu opiekunowi sprawującemu opiekę nad podopiecznym lub podopiecznymi przyznaje się tylko jedno świadczenie osobie, która pierwsza złożyła wniosek.

9. Ujednolicenie postanowień do zmian w zakresie „*specjalny zasiłek opiekuńczy*” w następujących aktach:

- a) ustawie z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych,
- b) ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej,
- c) ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
- d) ustawie z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych,
- e) ustawie z dnia 21 kwietnia 2005 r. o opłatach abonamentowych,
- f) ustawie z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów,
- g) ustawie z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych.

UZASADNIENIE WNOSZĄCYCH PETYCJE:

Autorzy petycji - opiekunowie osób niepełnosprawnych, którzy uznając, że od 1 lipca 2013 r. zostali pozbawieni praw nabytych do otrzymywania świadczenia pielęgnacyjnego, zwrócili się do Senatu o rozpatrzenie postulatów legislacyjnych. W ich opinii obowiązująca od 1 stycznia 2013 r. nowelizacja ustawy o świadczeniach rodzinnych „to niesprawiedliwość społeczna”, dlatego wnioskuje o „przywrócenie prawa do świadczenia pielęgnacyjnego” oraz „naprawienie tragicznej sytuacji” tzw. „dorosłych” osób niepełnosprawnych i ich opiekunów.

W opinii autorów petycji wprowadzone zmiany spowodowały:

1. rozdzielenie „na siłę” opiekunów niepełnosprawnych „dzieci” od „dorosłych”,
2. przyznanie opiekunom niepełnosprawnych tzw. „dzieci” zwiększonego o 200 zł wsparcia finansowego oraz 620 zł świadczenia pielęgnacyjnego, łącznie w kwocie 820 zł oraz zapowiedź wzrostu świadczenia pielęgnacyjnego do minimalnej pensji (obecnie 1 680 zł), ponadto brak posługiwania się kryterium dochodowym przy ustalaniu prawa do świadczenia,
3. wprowadzenie w kwocie tylko 520 zł, specjalnego zasiłku opiekuńczego dla opiekunów osób niepełnosprawnych, którzy nabyli niepełnosprawność w wieku dorosłym z dodatkowymi obwarowaniami, aby znikomy procent opiekunów spełnił warunki ustawy o świadczeniach rodzinnych, a także wprowadzenie żądania dowodzenia rezygnacji z zatrudnienia, co w praktyce powoduje kontrolę świadectw pracy (nawet kilka lat wstecz).

Autorzy petycji mają świadomość ograniczeń budżetu państwa i zauważają, że kryterium dochodowe służy obiektywnemu wyłonieniu osób w najcięższej sytuacji materialnej. Na gruncie zmienionych przepisów krytycznie odnoszą się do:

- a) tworzenia fikcyjnego podziału na grupy osób niepełnosprawnych i ich opiekunów,
- b) progu dochodowego w wysokości 623 zł na członka rodziny - jest to próg nędzy,
- c) ustalania kryterium dochodowego selektywnie tylko dla grupy opiekunów niepełnosprawnych tzw. „dorosłych”.

Zdaniem autorów petycji różnicowanie wsparcia opiekunów, w zależności od statusu osoby niepełnosprawnej, stoi w sprzeczności z celem świadczenia, które ma zastąpić utratę wynagrodzenia z tytułu rezygnacji z zatrudnienia bądź jego niepodejmowania.

Według autorów petycji zarówno opiekunowie niepełnosprawnych dzieci jak i osób dorosłych opiekują się niepełnosprawnym członkiem rodziny, dokonują tej samej decyzji życiowej, charakteryzują się tymi samymi relewantnymi cechami. Ponadto, rezygnują z pracy zawodowej na rzecz świadczenia całodobowej pomocy członkowi rodziny, nie otrzymują wynagrodzenia i utrzymują się wyłącznie ze świadczenia pielęgnacyjnego. Podejmując się opieki dobrowolnie odciążają państwo z obowiązku zapewnienia instytucjonalnej opieki osobom niepełnosprawnym.

Nadto wnoszący petycję stoją na stanowisku, że „nie sposób z daty powstania niepełnosprawności określić zasadność prawa do świadczenia pielęgnacyjnego, dzieląc opiekunów przedmiotowo, w zależności od wieku, w którym powstała niepełnosprawność podopiecznego, jeśli nie kontroluje się sytuacji faktycznej, materialnej”. W ich ocenie „przyjęta praktyka jest niesprawiedliwa społecznie i doprowadza do dyskryminacji jednej i uprzywilejowania drugiej grupy opiekunów charakteryzujących się relewantną cechą, a zatem łamie konstytucyjną zasadę równości”.

STAN PRAWNY:

Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2013 r. poz. 1456) określa warunki nabywania prawa do świadczeń rodzinnych oraz zasady ustalania, przyznawania i wypłacania tych świadczeń.

Świadczeniami rodzinnymi są:

1. zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego,
2. świadczenia opiekuńcze: zasiłek pielęgnacyjny, specjalny zasiłek opiekuńczy oraz świadczenie pielęgnacyjne.
3. zapomoga wypłacana przez gminy, na podstawie uchwały rady gminy,
4. jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka.

Art. 16–17 stanowią o świadczeniach opiekuńczych. Zgodnie z art. 16 zasiłek pielęgnacyjny przyznaje się na częściowe pokrycie wydatków wynikających z konieczności zapewnienia opieki i pomocy innej osoby w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji. Przysługuje on w kwocie 153 zł miesięcznie niepełnosprawnemu dziecku, osobie powyżej 16 lat posiadającej orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności, a także osobie z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21. roku życia oraz osobie, która ukończyła 75 lat.

Art. 16a stanowi o specjalnym zasiłku opiekuńczym, który przysługuje osobom, na których zgodnie z Kodeksem rodzinnym i opiekuńczym ciąży obowiązek alimentacyjny, jeżeli rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w związku z koniecznością sprawowania stałej opieki nad osobą posiadającą orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego, codziennego współdziałania opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji. Zasiłek w kwocie 520 zł miesięcznie przysługuje, gdy łączny dochód rodziny opiekuna oraz rodziny podopiecznego w przeliczeniu na osobę nie przekracza kwoty kryterium dochodowego, które wynosi 623 zł. W przypadku, gdy łączny dochód rodzin opiekuna oraz podopiecznego w przeliczeniu na osobę przekraczał kwotę uprawniającą do specjalnego zasiłku opiekuńczego o kwotę niższą lub równą kwocie najniższego zasiłku rodzinnego przysługującego w okresie, na który był ustalany, specjalny zasiłek opiekuńczy przysługiwał, jeżeli przysługiwał w poprzednim okresie zasiłkowym. W przypadku przekroczenia dochodu w kolejnym roku specjalny zasiłek opiekuńczy nie przysługuje.

Art. 17 stanowi o świadczeniu pielęgnacyjnym, które częściowo rekompensuje opiekunowi niepełnosprawnego dziecka lub osoby dorosłej utratę dochodu po rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej. Świadczenie przysługuje:

- a) matce lub ojcu dziecka albo opiekunowi faktycznemu,
- b) osobie będącej rodziną zastępczą spokrewnioną w rozumieniu ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- c) innym osobom, na których zgodnie z prawem rodzinnym ciąży obowiązek alimentacyjny, z wyjątkiem osób o znacznym stopniu niepełnosprawności - jeżeli nie podejmują lub rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w celu sprawowania opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem: o znacznym stopniu niepełnosprawności albo o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami, wymienionymi w art. 16 a.

Świadczenie pielęgnacyjne przysługuje, jeżeli niepełnosprawność osoby wymagającej opieki powstała nie później niż do ukończenia 18. roku życia lub w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej, jednak nie później niż do ukończenia 25. lat. Świadczenie to wynosi 620 zł miesięcznie bez względu na wysokość dochodu rodziny.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2013 r. w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu wspierania osób uprawnionych do świadczenia pielęgnacyjnego (Dz. U. z 2013 r. poz. 1741) określa warunki

udzielania pomocy finansowej realizowanej w ramach rządowego programu wspierania osób z prawem do świadczenia pielęgnacyjnego. Na mocy rozporządzenia prawo do pomocy przysługuje osobom z ustalonym prawem do świadczenia pielęgnacyjnego za styczeń, luty lub marzec 2014 r., przyznanym na podstawie ustawy o świadczeniach rodzinnych w wysokości 200 zł miesięcznie niezależnie od dochodu. Pomoc realizowana jest przez gminy z urzędu i finansowana z budżetu państwa.

Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2013 r. poz. 1442 ze zm.) w art. 16 ust. 6b stanowi, że za osobę pobierającą świadczenie pielęgnacyjne albo specjalny zasiłek opiekuńczy wójt, burmistrz lub prezydent miasta finansuje składkę na ubezpieczenia emerytalne i rentowe. Zgodnie z art. 18 ust. 5a podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe osób pobierających świadczenie pielęgnacyjne albo specjalny zasiłek opiekuńczy stanowi odpowiednio kwota pobieranego świadczenia lub zasiłku.

Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2008 r. Nr 164, poz. 1027 ze zm.) w art. 66 określa krąg osób objętych obowiązkowym ubezpieczeniem zdrowotnym. Na mocy art. 66 ust. 1 pkt 28 i 28a ubezpieczeniu temu podlegają m.in. osoby pobierające specjalny zasiłek opiekuńczy i świadczenie pielęgnacyjne, przyznane z ustawy o świadczeniach rodzinnych, niepodlegające obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu. Na podstawie art. 75 ust. 11 ustawy osoby - o których mowa wyżej - zgłasza do ubezpieczenia zdrowotnego wójt, burmistrz lub prezydent miasta.

PRACE LEGISLACYJNE:

Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych (druk sejmowy nr 1357 z 19 marca 2013 r.) 14 maja 2013 r. skierowany do pierwszego czytania w Komisji Polityki Społecznej i Rodziny. Projekt dotyczy zwiększenia świadczenia pielęgnacyjnego do 1.000 zł miesięcznie i zasiłku pielęgnacyjnego do 350 zł miesięcznie, a także wysokości składki opłacanej przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta za osobę je pobierającą do dwukrotności przyznanego świadczenia lub zasiłku.

Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych (druk sejmowy nr 1443 z 3 kwietnia 2013 r.) 11 czerwca 2013 r. skierowany do pierwszego czytania w Komisji Polityki Społecznej i Rodziny. Posiedzenie komisji odbyło się 12 września 2013 r., projekt skierowano do podkomisji nadzwyczajnej.

Projekt dotyczy ujednoczenia zasad przyznawania świadczenia pielęgnacyjnego

i specjalnego zasiłku opiekuńczego osobom prowadzącym gospodarstwo rolne.

Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych (druk sejmowy nr 1766 z 1 sierpnia 2013 r.) 24 września 2013 r. skierowany do pierwszego czytania w Komisji Polityki Społecznej i Rodziny.

Projekt dotyczy przyznania specjalnego zasiłku opiekuńczego osobie sprawującej opiekę nad osobą, której niepełnosprawność powstała po 25 roku życia, bez względu na dochód rodziny osoby wymagającej opieki i sprawującej opiekę i w przypadku gdy osoby te nie podejmują pracy zarobkowej w związku ze sprawowaniem stałej opieki.

Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych (druk sejmowy nr 1767 z 17 lipca 2013 r.) 24 września 2013 r. skierowany do pierwszego czytania w Komisji Polityki Społecznej i Rodziny.

Celem projektu jest uchylenie przepisów wprowadzających kwotę kryterium dochodowego, od którego można ubiegać się o przyznanie specjalnego zasiłku opiekuńczego oraz wprowadzenie podstawy do przyznania tego zasiłku dla osób, które zrezygnowały z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w związku z koniecznością sprawowania stałej opieki (nad niepełnosprawnymi członkami rodziny) przed dniem wejścia w życie nowelizacji ustawy z 7 grudnia 2012 r.

DZIAŁANIA POWIĄZANE:

Trybunał Konstytucyjny 5 grudnia 2013 r. po rozpatrzeniu wniosku Rzecznika Praw Obywatelskich w sprawie świadczenia pielęgnacyjnego (sygn. akt K 27/13) wydał wyrok i orzekł, że art. 11 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 7 grudnia 2012 r. o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz niektórych innych (Dz. U. z 2012 r. poz. 1548) jest niezgodny z art. 2 Konstytucji RP.

W uzasadnieniu wyroku Trybunał stwierdził m.in., że „prawo do świadczenia pielęgnacyjnego ustalane w decyzji administracyjnej na podstawie ustawy o świadczeniach rodzinnych, w brzmieniu obowiązującym przed wejściem w życie ustawy zmieniającej, było prawem podmiotowym jednostki chronionym konstytucyjnie. Nabycie prawa polegało na jego przyporządkowaniu konkretnemu podmiotowi, który spełniał wymogi ustawowe. Trybunał uznał, że w tej sprawie doszło do ingerencji w prawa nabyte części dotychczasowych beneficjentów systemu świadczeń opiekuńczych. Wygaśnięcie *ex lege* decyzji administracyjnej przyznającej świadczenie pielęgnacyjne spowodowało bowiem, że ustał (od chwili wygaśnięcia) obowiązek wypłacania przez państwo tego świadczenia na przyszłość i nie zaktualizowały się przesłanki uzyskania żadnego innego substytucyjnego świadczenia, które adekwatnie rekompensowałyby utratę dotychczasowych uprawnień. Zaskarżone przez

RPO przepisy spowodowały niekorzystne skutki dla osób, które nabyły prawo do świadczenia pielęgnacyjnego, ale wskutek nowelizacji ustawy o świadczeniach rodzinnych nie spełniają już, *post factum*, przesłanek uprawniających do nabycia prawa do nowego świadczenia pielęgnacyjnego lub specjalnego zasiłku opiekuńczego”.

Trybunał zauważył, że „decyzje o przyznaniu świadczenia pielęgnacyjnego na dotychczasowych zasadach wygasły 1 lipca 2013 r. z mocy prawa. W obowiązujących przepisach nie została przewidziana żadna procedura ani wskazany organ władzy publicznej właściwy do orzekania o ewentualnym „przywróceniu” prawa do tego świadczenia”. Jednocześnie Trybunał podkreślił, że „zrealizowanie wyroku Trybunału będzie wymagało zmiany prawa. Sam wyrok Trybunału nie tworzy ani roszczeń o wypłatę utraconych korzyści za okres po 30 czerwca 2013 r., ani nie daje podstaw do ubiegania się o nowe świadczenie pielęgnacyjne lub specjalny zasiłek opiekuńczy, które przewiduje obowiązująca ustawa o świadczeniach rodzinnych. Wynika to z tego, że - zgodnie z wnioskiem RPO - wyrok Trybunału dotyczył norm prawa intertemporalnego (*przepisy przejściowe*), które w dodatku zmaterializowały się już w dniu orzekania przez sąd konstytucyjny, a nie przepisów, które określały nowe przesłanki nabycia świadczeń”.

Trybunał uznał, że „przywrócenie stanu zgodnego z Konstytucją wymaga interwencji ustawodawcy, który powinien wprowadzić stosowne korekty np. do ustawy o świadczeniach rodzinnych, w celu wyeliminowania niekonstytucyjności mającej źródło w art. 11 ust. 1 i 3 ustawy o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych (...). Wraz z upływem czasu ta niekonstytucyjność będzie powodowała narastanie negatywnych następstw dla osób pozbawionych świadczeń pielęgnacyjnych, co powinno skłaniać podmioty dysponujące prawem inicjatywy ustawodawczej do podjęcia prac legislacyjnych bez zbędnej zwłoki”.

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej we współpracy z Kancelarią Prezesa Rady Ministrów, Rządowym Centrum Legislacji oraz Ministerstwem Finansów opracowało projekt ustawy mający na celu wykonanie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 5 grudnia 2013 r. Projekt ustawy o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (z 5 lutego 2014 r.) został skierowany do uzgodnień międzyresortowych, do konsultacji społecznych i publicznych. Projekt określa warunki nabywania oraz zasady ustalania i wypłacania zasiłków dla opiekunów, osobom, które utraciły prawo do świadczenia pielęgnacyjnego od dnia 1 lipca 2013 r. w związku z wygaśnięciem z mocy prawa decyzji przyznającej prawo do świadczenia pielęgnacyjnego.

Interpelacje i zapytania poselskie dotyczące problematyki osób niepełnosprawnych od wielu lat są kierowane do parlamentu. Do Sejmu wpłynęła interpelacja (*nr 22162 z 24*

października 2013 r.) adresowana do ministra pracy i polityki społecznej w sprawie wykluczenia opiekunów dorosłych osób niepełnosprawnych.

W odpowiedzi na interpelację poinformowano, że Zespół do spraw Programowania Prac Rządu w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów 11 września 2013 r. podjął decyzję o rozpoczęciu przez ministra pracy i polityki społecznej prac nad zmianami przepisów dotyczących przyznawania świadczenia pielęgnacyjnego i specjalnego zasiłku opiekuńczego. Celem zmian jest ujednoczenie zasad przyznawania oraz wprowadzeniu standaryzacji świadczeń opiekuńczych, m.in. poprzez indywidualną ocenę zakresu niesamodzielności osoby niepełnosprawnej.

Z odpowiedzi resortu wynika też, że zlikwidowany zostanie specjalny zasiłek opiekuńczy i ponownie będzie jedno świadczenie pielęgnacyjne dla nieaktywnych zawodowo opiekunów osób niepełnosprawnych - niezależne od kryterium dochodowego. Świadczenie pielęgnacyjne przysługiwać będzie osobom, na których ciąży obowiązek alimentacyjny względem niepełnosprawnego członka rodzin, w tym także współmałżonkowi osoby niepełnosprawnej bez względu na datę powstania niepełnosprawności u podopiecznego. Warunkiem otrzymania świadczenia pielęgnacyjnego będzie rezygnacja bądź niepodejmowanie zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w związku z koniecznością sprawowania opieki nad osobą niepełnosprawną. Przeszanie też obowiązywać, jak to jest obecnie przy specjalnym zasiłku opiekuńczym, warunek wykazania faktycznej rezygnacji z zatrudnienia. Możliwość uzyskania świadczenia pielęgnacyjnego oraz określenie jego wysokości uzależnione będą od stopnia i zakresu konieczności sprawowania bezpośredniej opieki nad niepełnosprawnym z zastosowaniem pięciostopniowej skali. Oceny dokonywać będzie wojewódzki zespół ds. orzekania o niepełnosprawności. Za osoby pobierające świadczenie - tak jak obecnie - opłacane będą składki na ubezpieczenie emerytalne, rentowe i zdrowotne od kwoty otrzymywanego świadczenia. Zachowane zostaną prawa nabyte. Osobom dotychczas otrzymującym świadczenie pielęgnacyjne i specjalny zasiłek opiekuńczy mają być zachowane te uprawnienia do czasu trwania ważności decyzji (w niektórych przypadkach świadczenie pielęgnacyjne jest przyznane bezterminowo) w dotychczasowej wysokości z możliwością weryfikacji tego prawa i uzyskania korzystniejszych warunków w przypadku spełniania nowych zasad.

Projekt ustawy o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz o zmianie niektórych innych ustaw z 31 października 2013 r. został skierowany do uzgodnień zewnętrznych, w tym do partnerów społecznych.

INFORMACJE DODATKOWE:

Podnieść należy, że nowe regulacje dotyczące świadczeń opiekuńczych wprowadziła ustawa z dnia 7 grudnia 2012 r. o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2012 r. poz. 1548). Nastąpiło rozróżnienie podmiotowe grupy osób, na które może przysługiwać świadczenie pielęgnacyjne i ustanowiono nowy rodzaj świadczenia - specjalny zasiłek opiekuńczy. Warto przypomnieć, że wprowadzenie specjalnego zasiłku opiekuńczego spowodowane zostało dużym wzrostem liczby świadczeń pielęgnacyjnych przyznawanych na opiekę nad niepełnosprawnymi osobami dorosłymi. Działania te były wynikiem orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego z 18 lipca 2008 r. (sygn. akt P 27/07) i z 22 lipca 2008 r. (sygn. akt P 41/07) oraz wejściem w życie ustawy z dnia 19 listopada 2009 r. o zmianie niektórych ustaw związanych z realizacją wydatków budżetowych (Dz. U. z 2009 r. Nr 219, poz. 1706).

Na mocy postanowień art. 13 pkt 1 lit. c przywołanej ustawy (od 1 stycznia 2010 r.) zniesione zostało kryterium dochodowe, które warunkowało nabycie prawa do świadczenia pielęgnacyjnego. Skutkowało to znacznym wzrostem wydatków z budżetu państwa.

Na mocy znowelizowanej ustawy prawo do świadczenia pielęgnacyjnego zostało ograniczone tylko do sprawowania opieki nad osobą, której niepełnosprawność powstała do ukończenia 18. roku życia lub w trakcie nauki w szkole lub szkole wyższej, nie później niż do ukończenia 25. lat. Warunkiem nabycia prawa do tego świadczenia jest niepodejmowanie lub rezygnacja z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej osób wymienionych w ustawie. Prawo do świadczenia przysługuje bez względu na wysokość dochodu rodziny.

Prawo do specjalnego zasiłku opiekuńczego mają osoby, na których zgodnie z prawem rodzinnym ciąży obowiązek alimentacyjny, w przypadku sprawowania przez nie opieki nad członkiem rodziny posiadającym orzeczenie o niepełnosprawności. Specjalny zasiłek opiekuńczy dotyczy więc opieki nad dorosłymi członkami rodziny. Warunkiem nabycia prawa do zasiłku jest rezygnacja z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w celu sprawowania opieki. Łączny dochód rodziny opiekuna i podopiecznego musi spełniać kryteria dochodowe.

Osoby uprawnione do świadczenia pielęgnacyjnego do 30 czerwca 2013 r. otrzymywały świadczenie w kwocie 520 zł, jeżeli spełniały warunki określone w ustawie. Decyzje o przyznaniu prawa do świadczenia pielęgnacyjnego wygasły z mocy prawa po 30 czerwca 2013 r.

REKOMENDACJE BIURA:

Nowelizacją ustawy o świadczeniach rodzinnych wprowadzono do katalogu świadczeń opiekuńczych nowe świadczenie - specjalny zasiłek opiekuńczy oraz zmieniono kryteria do przyznawania świadczenia pielęgnacyjnego. W wyniku zmian znaczna grupa opiekunów osób niepełnosprawnych została wyłączona z kręgu uprawnionych do pobierania tego świadczenia i zarazem nie spełniła przesłanek do uzyskania specjalnego zasiłku opiekuńczego.

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej opracowało projekt ustawy o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów, którego celem jest wykonanie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 5 grudnia 2013 r. (sygn. akt K 27/13).

Nadto, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej opracowało projekt ustawy o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz o zmianie niektórych innych ustaw. Obecnie trwają prace analityczne w związku z zgłoszonymi do projektu ustawy wnioskami i uwagami.

Mając na względzie powyższe informacje, decyzję o podjęciu prac nad petycją Biuro pozostawia do uznania Komisji.

OPRACOWAŁA

Wanda Wójtowicz

DYREKTOR

Anna Pomianowska-Bąk